

## 26.

Katalog:

- ruski realizem
- groteska
- oznaka malega človeka

Berilo 2, str.106

### NIKOLAJ V. GOGOLJ : PLAŠČ

#### Ruski realizem:

Rusija je bila v 19. stoletju še napol fevdalna država, od velikih evropskih dežel najbolj zaostala, s pretežno kmečkim prebivalstvom brez pomembnejšega meščanstva, večje industrije in proletariata. Ruske razmere so bila torej nasprotno francoskim, ravno zato pa primerne za razvoj sodobne realistične literature. Ruska družba je namreč čutila močne potrebe po stvarnem predstavljanju najbolj perečih problemov ruskega življenja, zaostalosti, nekulturnosti. Zato ji je ustrezal program realizma. Ta je namesto meščanskega življenja opisoval predvsem življenje plemstva, uradništva in tlačanstva oz. življenje malega človeka v caristični državi. V primerjavi s francoskim je ruski realizem manj pesimističen in tudi manj objektivni. Stvarno opisovanje razmer se prepleta s satiro, kritiko, moralnimi, verskimi ali političnimi idejami, tako da podoba stvarnosti ni nikoli brezosebna ali hladna kot pri nekaterih francoskih realistik. Ob stvarnih pojavih je vedno poudarjeno avtorjevo stališče do tega, kaj je dobro in kaj zlo.

Osrednji ustvarjalci so: Nikolaj V. Gogolj, Ivan S. Turgenjev, Ivan A. Gončarov, Lev N. Tolstoj, Fjodor M. Dostojevski, Aleksander N. Ostrovski.

#### Nikolaj V. Gogolj:

Gogolj je bil v svojih prvih novelah še romantičen opisovalec ukrajinskega kmečkega življenja, folklorne, vraž in običajev. Okoli leta 1840 se usmeri k motivom velemestnega peterburškega življenja. Sem spada novela Plašč. Njegova dela so primer grotesknega realizma, kar pomeni, da se v njih realizem meša z grotesko. Obenem je bil Gogolj prvi, ki je oris sodobne stvarnosti povezal z moralnimi, kritičnimi in duhovnimi cilji.

#### Groteska:

Je v književnosti izraz za dela, ki prikazujejo življenje v deformirani, popačeni podobi, ki je hkrati smešna in grozljiva. V tem smislu lahko pomeni pesniška, pripovedna in tudi dramska dela, največkrat pa zlasti kratke zgodbe in novele ali pa krajše igre z groteskno vsebino.

Z grotesko hoče avtor predstaviti nek problem ali motiv, ki sam po sebi ni grotesken, vendar ga pisec sam razvija do takšne meje, ker z njim želi opozoriti na globjo resničnost.

V Plašču je lep primer takšne grotesknosti. Akakij Akakijevič postane grotesken v svojem bolelnem čakanju na novi plašč. V ta novi plašč vloži ves svoj trud in denar. Redno hodi h krojaču in opazuje, kako napreduje s krojenjem njegovega »nadvse dragocenega plašča«. Zanj, ki se s svojo plačo komaj preživlja, pomeni novi plašč pravo bogastvo, ki si ga ne more privoščiti vsakdo.

#### Oznaka malega človeka:

Akakij Akakijevič je čudaška, življenjsko prizadeta in v primerjavi z »normalnimi« ljudmi deformirana, pa tudi socialno nepomembna osebnost. Kljub temu je moralno vrednejši – je žrtev drugih, njihove življenjske brezobzirnosti, pa tudi žrtev sistema, v katerem živijo normalni ljudje. Zato je vreden sočutja. Ob njem se ljudje zavejo svoje nemoralnosti.

Akakij Akakijevič je tipičen lik malega človeka. Je uradnik devetega razreda, predstavnik splošne ljudske revščine in preproščine. Je preprost, reven in ubog. Je človek brez hrabrosti, poguma in smisla za duhovne vrednote. Je predstavnik tipa ljudi, ki služijo z ljubeznijo. Ima eno samo samcato strast – prepisovanje aktov. Ko so mu ponudili delo, ki je zahtevalo nekaj več od golega prepisovanja besed, njihovo menjavanje in uporabo, je to odbil. Svoj novi plašč nosi kot nov, drugačen okvir svoje vesti; njegova kvalitetno nova zunanost spremeni tudi njega samega.

Ko tako ponosno hodi naokrog s svojim novim plaščem, še sluti ne, kaj se bo zgodilo. Ko mu namreč na ulici ukradejo plašč, Akakija to globoko pretrese. Zave se, da je izgubil vse, za kar je živel. Sprašuje se, kako so mu mogli ukrasti njegov novi plašč. Kako so mu lahko vzeli nekaj, česar še dobro imel ni. Brezupno prizadevanje, da bi našel izgubljeno, ga pogubi. Po smrti njegov duh straši.